

INTERVIEW: ATELIER - KLASSE / KLASSE - ATELIER

Radek Horáček - otázky:

1. Samostatný tvůrčí čin nebo splněné zadání?

Dům umění města Brna je pro své poslání - tedy představovat aktuální tendence současného výtvarného umění - přímo předurčen k přirozené a dlouhodobé spolupráci s uměleckými školami. Presentace tvorby studentů může mít různé podoby, takže nejdříve hledíme definici výstavy dvou specializovaných ateliérů ze dvou škol z různých zemí. Je to spíše prezentace škol? Nebo jde o předvedení metodické práce pedagogů - vedoucích ateliérů? Nebo výstava znamená prezentaci mladých samostatných osobností, které "jen" - shodou okolností - momentálně patří do společného ateliéru?

2. Navazující otázka:

Je práce studenta v uměleckém vysokoškolském ateliéru samostatným tvůrčím činem nebo jen průpravou, cvičením či plněním zadaných úkolů.

3. Jak se jako umělci - pedagogové vyrovnáváte se základním rozparem ateliérové práce - má jít o specializaci, vymezenou zejména "řemeslem", tedy technologií a principem práce, nebo jde o svobodný dialog s tvůrčími osobnostmi, v němž příslušnost ka ateliéru znamená jen jakési základní vymezení technologického či řemeslného rámce, který je však nutno přirozeně překračovat?

4. A teď od technologií k významům - práce na výstavě zřetelně ukazují podivuhodný (a podivuhodně přitažlivý) rozpor obou Vašich ateliérů. Práce s médiem fotografie či videa je přímo předurčena k určitému dokumentaristickému neosobnímu pozorování světa. Současně je ale zejména video ve výtvarném umění dlouhodobě spojeno s akcí, tedy s mimořádně hlubokým osobním angažováním osoby umělce - autora. Je možné toto rozpětí - od objektivního dokumentu k subjektivní akci - vnímat jako jistou jedinečnost Vašich ateliérů či oborů.

5. A ještě obecně ke škole - je dnes už stabilizovaná pozice příbuzně orientovaných ateliérů na různých VŠ - mám na mysli např animovaný film na FAMU, práci s filmem a videem na AVU a FaVU VUT, digitalizaci a computerizaci ve fotografii na různých VŠ apod? Nebo tu stále existuje ten proměnlivý pohyb, který v 90. letech přinesl tolik změn?

6. A navazující - cítíte dnes - na jaře 2004 - spíše tendenci k oborovému zpřesňování a vyhraňování nebo naopak k rozvolněnímu prolínání oborů. Stále mluvím o situaci na uměleckých školách, ale ta otázka přesahuje i obecně do uměleckého provozu.

7. Lze Vaše ateliéry považovat spíše za vybudovaný výsledek Vašich osobních snah nebo jsou současně vyústěním atmosféry, situace či podmínek a předpokladů, která na daných místech (v Mainzu a Brně - již existovaly?

8. Oba jako umělci i pedagogové máte s vlastním "ateliérovým" vystavováním mnoho zkušeností. Má brněnská prezentace nějakou nenahraditelnou nebo dosud nedosaženou jedinečnost? Nebo jde jen o další krok v dosavadních snahách?

9. A ještě jedna prognóza - Vaše specializace mají z uměleckých oborů nejbližší k digitalizaci a "virtualizaci" - neobáváte se postupného poklesu významu výstav? Nepostačí jen virtuální celosvětová galerie v internetové síti?

Tomáš Ruller - odpovědi:

1. Veřejné prezentace studentů, skrze všechna dostupná média, od internetu až po galerie, jsou nedílnou součástí studijního programu v ateliéru performance, který vedu. I tato výstava, jako konec konců každý větší projekt, je výsledkem kontinuální práce. Na jejím vzniku se podepsalo více různých impulsů a motivací. Je samozřejmě jednak splněným předsevzetím představit výsledky mé kontinuální desetileté pedagogické činnosti v rodném městě, výstava první uspořádaná v galerii Médium v Bratislavě (s kurátorkou Bohunkou Koklesovou), se sem dostala přes Galerii kritiků v Praze (s kurátorkou Vlastou Čihákovou-Noshiro) a Akademii v Mainzu, jak v souvislosti s mým působením jako hostující profesor na VŠVU a na Gutenbergově universitě, tak i díky vlastnímu autorskému kreditu na umělecké scéně, a je také výsledkem zájmu o rozvinutí partnerské spolupráce ze strany Klasse prof. Špačka, vstřícnosti ředitelů Domu umění (Pavla Lišky a Radka Horáčka) k novým živým projektům, otevřenosti koncepce kurátorky Jany Vránové, zaměřené na aktuální fotografii s přesahem k videu a novým médiím, až ke šťastné shodě okolností s možností operativně využít volný termín ve výstavním plánu. A je jistě také jak reprezentací škol, fakult, ateliérů, pedagogů, studentů - mladých autorů, tak živou konfrontací pedagogických zaměření a různých uměleckých přístupů, formálních strategií a technických řešení, i ekonomických možností a politických souvislostí.

2. Obdobně jsou i jednotlivé studentské - autorské práce průměty různých momentů, impulsů i motivací, v celé škále akcentů, od studijních prací na zadání až po spontánní netematickou volnou tvorbu z vlastní inspirace. Obecně platí, že každý jednotlivý tvůrčí čin je současně přípravou k dalšímu výkonu, a výsledek plnění úkolu - cvičení může kvalitou předčít volnou kreaci tak jako skica či projekt. Kritériem výběru vystavovaných prací byla především kvalita, ale také reprezentativnost v celé škále aspektů.

3. Každý čin také vzniká v kontextu - generačním, oborovém, atd. Každý student - autor má své meze jinde, ať už vnitřní či vnější, fyzické či mentální, materiální či ideové. Vlastní práce pak spočívá v naplňování daných možností, v rozpoznávání hranic a jejich překonávání. Pedagogika je interaktivní činnost, v níž je mi výchozí metodou otevřený dialog, i neverbální, je rozvíjením kreativity a svobodného vyjadřování. Současně ale každá specializace má i své

řemeslo jež vyžaduje také svoji disciplínu. Obsah a forma tak jako disciplína a volnost nedělitelně souvisejí. Dosahování vyváženosti v dynamickém procesu je velké téma.

4. Domnívám se, že náležitost k určitému ateliéru je viditelná z jisté duchovní spřízněnosti. "Duši"- atmosféru - tvůrčí napětí ateliéru utváří jak jeho vedoucí tak společenství studentů, proto je rozpoznatelný jak celkový charakter tak různorodost, v čase patrná jak kontinuita tak proměnlivost. Je evidentní, že oba ateliéry, byť se reprezentují pracemi víceméně v tomtéž médiu a vyjadřují se k obdobným tématům, jsou svojí povahou výrazně rozdílné - ať už v akcentování objektivního pohledu oproti subjektivitě přístupu, nebo zdůrazněním formální čistoty vzhledem k aktivnímu emocionálnímu nasazení.

5. Tvůrčí programy jednotlivých ateliérů jsou závislé jak na charakteru jejich uměleckých osobností a jejich pedagogických metod, tak na strategických rozvojových koncepcích a materiálním zázemí mateřských škol. Z tohoto hlediska je škoda, že FaVU dosud nenaplnila svůj záměr založit ateliér fotografie. V oblasti digitálního, technického a manipulovaného zobrazování se tak VUT nechalo předstihnout (vznik nového ateliéru na AVU v Praze následoval až po neuskutečněném záměru s Veronikou Bromovou v Brně). Věřím ale, že zdravý pohyb vedoucí k proměnám tu neustrnul věčně a znovu nalezne svou přirozenou dynamiku.

6. Zdá se mi v našem případě, že tendence k precizaci programů stavěných formálně na metodách a prostředcích je nyní v rovnováze s mezioborovým přesahováním strategií stavěných na přístupu a obsahu, a to je pozitivní.

7. Každý výsledek je průsečíkem veškerých (i osobních) potenciálů a vynaložených energií, historických daností a okolností i osudových šancí a náhod. I Brno má své kladné stránky a progresivní možnosti, může navazovat na kulturní tradici meziválečné moderny, na výrazný vliv Bauhausu, na silné konceptuální tendence, má ojedinělé zázemí pro fotografii a dobré předpoklady pro experimentaci v oblasti nových médií.

8. Brněnská společná prezentace je jedinečná v tom, že zároveň bilancuje desetiletí činnosti a současně zachycuje aktuální živé tendence, že akcentuje médium fotografického obrazu, ale je otevřená přesahům (od videa přes počítačové animace a internetové projekty až k akcím a instalacím), je koncepční v základních tématických blocích (světlo a prostor, tělo a akce, mediální strategie, sociální a politický kontext) i flexibilně, hravě a kompozičně ozvláštňujícím způsobem instalovaná, ukazuje podobnosti i kontrasty, srovnává i konfrontuje, je postavená na principu partnerství i zdravé rivalry.

9. Přestože se výrazná část této prezentace odehrává ve "virtuálním" prostoru, o ztrátu "půdy pod nohama" nemám obavy. Platí to i obecně.

Brno, Duben 2004